

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

11. An ubi adest consuetudo, quod mulieres incedant pectore nudato, hoc non obstante peccent mortaliter? Et an Principes, & Episcopi sub peccato mortali teneantur talem consuetudinem stipare, & an ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

in particulari cognoscatur, vel ignoretur, quæ persona sit inde sumptura occasione peccandi ratio enim utrobique eadem est, quia nimirum ornatus ille illicitus est, & ad quem femina non habet ius; aliunde est grauis culpa occasio; grauius ergo lædit charitatem sic se ornado. Si verò ornatus esset honestus, ille nimirum qui in patria, vel regione consuetus est, non peccat femina illum gestando, licet sciat futurum alicui determinatæ, vel vagæ personæ occasionem ruinæ, dummodo ruinam ipsius non intendat. Sic sentiunt Caietanus, Sà, Azorius, & Nauarrus in *summa* cap. 23. nu. 18. Nemo, inquit, peccat ornando se etiam splendide pro sui status decencia, & morte regionis, modo illi bono fine faciat, imò meretur licet alius, vel alia ad eius concupiscentiam per accedens alliciat. Probat, quia femina habet ius ad indumenta illa quæ sunt iuxta consuetudinem patriæ, & oppositum foret illi valde graue, ergo sua uis lex charitatis non obligat illam, ut cum tanto detrimento euitet peccatum illicitæ concupiscentiæ alterius. Et sanè si oppositum esset verum, damnandus absolute foret feminarum ornatus, & frequentes illarum ingressus in templa, & alia honesta loca, cum valde verisimile sit in tanta fragilium hominum multitudine esse aliquos, qui inde lumunt occasionem peccandi quippe quibus multo minores occasiones sufficere possunt, & solent. Addit præterea Caietan. & merito quidem, licet femina in prædicto ornatu aliquando peccet propter iactantiam, aut alium eiusmodi finem, non propterea peccare peccato scandali, dummodo non intendat, ut supponimus, ruinam aliorum, quia prædictus iactantiæ finis non reddit ornatum magis scandalosum. Hæc Gr. nado.

2. Sed ego magis clarè rem explicabo. Dico igitur quòd quando femina timet ne à persona particulari ametur, lateat, teneri cauere à publico, & abstinere ab actione occasionante alicui ruinam, quando potest absque graui proportionato damno, quia tenetur vitare aliorum peccata, quando commode possunt. Unde deducendum est peccare feminam euntem in hoc templum ad Sacrum, in quo est aliquis à quo turpiter ametur, quando commode potest aliud templum adire eo periculo vacans; item quando it per hunc vicum, potens commode ire per alium. Quando audit sonitum equi vehentis amatum, & ipsa se absque necessitate dat in fenestra aspiciendam; quando verba facit coram amatore, quibus ille sit accendendus, si potest absque specie inurbanitatis tacere. Quando item domo egreditur, sciens eam expectari spectandam, si nulla tunc sit necessitas. Ita docet Castus Palauus tom. 1. tract. 6. disput. 6. punct. 7. num. 4. & Hurtado in 2.2. disput. 173. sect. 31. §. 404. qui tamen optimè, ut semper solet, §. subsequenti docet, quòd quando sine graui & proportionato damno non potest illas actiones vitare, quòd tunc non tenetur in publicum non exire, & ab his abstinere, quia tales occasiones sunt valde remotæ, & generales, ex quibus oritur peccatum ex malitia potius scandalizati, quam feminae. Unde hinc deducens non teneri feminam, nec licet posse abstinere diu à Sacris, nec teneri carere diu publico, nec abstinere à fenestris longo tempore, nec non esse ad domus suæ ianuam, nec priuari amicum consuetudine, rusticatione, & aliis oblectationibus, sine quibus vita degitur molestè; itaque semel, aut iterum, paucisque vicibus id tenetur efficere, quia sine molestia graui potest; dixi autem non tenetur, quia esset valde molestum, & scrupulis plenum.

3. Non desinam hinc adnotare etiam Layman lib. 2. tom. 3. cap. 13. num. 11. quest. 13. excusare feminas videntes ornatum quo nuda pectora & mammillas ostendunt; si fiat hoc secundum morem patriæ, &

absque mala vlla intentione. Vide etiam circa præsentem questionem de ornatu mulierum Suarez disp. 10. sect. 3. n. 10. Gordonum tom. 1. lib. 6. quest. 16. cap. 5. §. 2. n. 15. Sanchez in *summa* tom. 1. lib. 1. cap. 6. num. 17. & Layman loc. cit. vbi ex Lessio lib. 4. cap. 4. num. 110. ponit hanc regulam, quòd quando aliquid non est per se malum, sed indifferens, excessus in vlu illius (posita omni malitia extrinseca) non est nisi peccatum veniale, & ideo excessus in corporis ornatu considerata qualitate personæ, loci, & erit tantum peccatum veniale.

4. Sed non desinam pro coronide huius resolutionis apponere hic pro curiosis pulchrum dubium. Femina, ut dictum est, non tenetur lege charitatis abstinere ab ornato & fuce, ita ut illi liceat se ornare & comereat; vult hoc facere cum peccato veniali ostentationis inanis; queritur an in hoc casu committat malitiam scandali? Negatiuè respondet Salas in part. 2. tom. 2. tractat. 13. disp. 5. num. 132. Zamel in part. 2. quest. 73. art. 8. dub. 2. concl. 3. & Hurtado de Mendoza in 2.2. disput. 173. sect. 24. §. 299. vbi ait: Alienum peccatum mihi non imputatur, quando sequitur ex meo facto, cuius substantiam ego non tenor vitare lege charitatis, ut constat proposito exemplo; femina enim non tenetur abstinere tunc substantiam ornatus, ut pono: ergo peccatum alienum occasionatum ex illa substantia non potest imputari femina; quia illa non tenebatur vitare hanc occasionem: quòd verò femina peccauerit prauo fine, nihil refert scandali passui, quia ille non fuit ornatus ex prauo fine, sed ex operis substantia. Vnde nullum peccatum feminae fuit causa alterius ruinæ. Si verò ratione circumstantiæ malæ tenebatur femina vitare substantiam ornatus independentem ab scandalio alieno, tunc ei vitio vertetur, v.g. si ex temporis circumstantia, aut ex mariti præcepto, aut ex voto tenetur femina abstinere ab ornato; tenetur etiam ex præcepto charitatis, quia tunc ex eius peccato, ut peccatum est, oritur alienum scandalum, oritur enim ex substantia ornatus hic & nunc, quem hic & nunc tenebatur vitare. Hæc Hurtado: ex quibus non videntur admittenda ea, quæ docet Alphonsus de Leone de officio Confess. tom. 1. recollect. 7. §. 1. §. 1. §. 371. recognosce illum; & ex dictis ab Hurtado ad suas rationes respondebis.

RESOL. XI.

An ubi adeo consuetudo, quod mulieres incedant pectore nudato, hoc non obstante, peccent mortaliter?

Et an principes, & Episcopi sub peccato mortali teneantur talem consuetudinem ex stirpare: & an tales Femine à Sacra Synaxi repellenda sint?

Et an mulier ita superflue ornata, & passim nudans pectora, & si nollet ornatum deponere, possit nihilominus absolui in confessione?

Et an in hac insueti pectoris femina nuditate possit dari lenitas materiæ?

Et notatur ornatum mulierum superfluum, & immoderatum esse illicitum, sed aliquando cum peccato veniali, aliquando vero cum mortali.

Et an excessus ornamentorum immoderatus in peccato sit peccatum lethale.

Et an saltem peccent mortaliter Femine videntes vestibus priuatis, & odoriferis?

Idem est dicendum de ornamento superfluo, & immoderato virorum.

Et tandem queritur, an semper peccent mortaliter femina, si incedant pectore nudato, vbi non est talis

talit mos incedendi? Ex p. 10. tr. 12. & Mil. 2. Rep. 30.

§. 1. Non defunt Doctores absolute asserentes, mulieres incedentes p. ctore nudato, peccare mortaliter. Ita Summa Angelica, verb. *Ornatus* num. 3. Pisanella eodem verb. num. 3. Rosella, n. 13. D. Antoninus in *Summa* par. 2. tit. 4. cap. 5. §. 3. Sed ego olim contrarium docui, quando iuxta morem Regionis nudo pectore mulieres incederet; & sic docet Caietanus in 2. 2. *quest. 169. artic. 2.* vbi sic ait: pectus à mulieribus decoris gratia nudum alicubi defertur, ac per hoc ad ornatum reducit pulchritudinis, quod etiam ornatus talem habens conditionem, scilicet nudati pectoris iuxta Patrie morem, non est secundum se mortalis. Et addit, viros nuditate pectoris mulierum diueri à maioribus criminibus. Et in *Summa* verb. *Ornatus*, cap. 4. ornatum mulierum monstrantium media vbera, in remedium, ne peiora fiant, introductum asseuerat. Idem docet Armilla, verb. *Ornatus*, num. 1. §. 4. Nauarrus in *Summa*, c. 23. num. 19. Sanchez, de *Matrim.* tom. 3. lib. 9. disp. 46. num. 26. Filiucius, tom. 2. tract. 30. cap. 10. num. 220. Grassius in *Decis.* lib. 2. cap. 76. num. 2. Lessus, lib. 4. cap. 4. dub. 14. num. 112. Azorius, par. 2. lib. 12. cap. 18. §. 13. quibus adde Trullench, in *Decal.* tom. 1. lib. 1. cap. 6. dub. 5. num. 21. & vbi infra.

2. Verum his non obstantibus, nouissime doctus, & eruditus Pater Albertus de Albertis, ex Societate Iesu *Paradoxa moralia de ornatu mulierum*, disp. 2. c. 1. per totum, latissime conatur probare primam sententiam, nempe mulieres nudato pectore incedentes, peccare mortaliter; qui etiam putat Principes laicos, & Episcopos sub peccato mortali tenent talem consuetudinem extirpare; & tales feminas esse à sacra Synaxi repellendas; & sententiam supradictorum Auctorum, qui liberant huiusmodi mulieres à peccato mortali ex more Patrie, probabilem ex principio saltem extirpatione non vult admittere. Et in fuorem Patris Alberti, ego hic adducam auctoritatem inelyti Doctoris Sorbonici Andree Duallij in 2. 2. *D. Thoma*, tract. de *Charitate*, q. 19. a. 5. vbi sic ait: difficultas est de ornatu virginum, & mulierum, an scilicet ipsae debeant eum omittere, & relinquere, ne aliqui eas inspiciendo labantur in peccatum; sed sciendum est, ornatum illum multibrem esse duplicem; vel enim est moderatus, statui conueniens, & mediocritatem pro ratione temporis, loci, & conditionis seruans; & hunc non tenetur mulier deponere, etiam si forte aliqui propterea cadant in peccatum: vel est immoderatus, & immodestus, ut quando mulier nudato toto pectore incedit per Verberem, aut alia loca: in quibus promiscue viri similiter incedunt; & hic ornatus est ab iis deponendus, & omittendus: quia probabiliter constat ipsis mulieribus aliquos ex earum in tali statu aspectu, cogitationes, & desideria obscena, & nociua concepturos, & certe talis ornatus non est opus indifferens, sed re ipsa malum; quia, ut inquit Poeta: *Vi vidi, vi pevi, sic me malus abstulit error, Illa fuit mentis prima ruina mea.* & sic merito dicebat Iob: *Pepigi fedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.* Dices, virginem posse ornamentis illis cum excessu aliquo vti ad hoc, ut ex multis quorum oculis placebit, vnum ex illis pro viro sortiri possit; & ad illud ius videtur, sicut & ad matrimonium habere. Respondet, virginem illam propterea non debere vti habitu immodesto; & immoderato, si quidem pro suo commodo, nempe pro viro sibi querendo, multa mala committeret; ideoque ex iure, quod habet ad Matrimonium, tantum sequitur, eam posse se

conuenienter suo statui, & conformiter aliis suae ciuitatis virginibus, ornare, & sic ornatum conari placere oculis virorum nubere volentium. Caietanus tamen, q. 169. art. 2. & Nauarrus, cap. 13. *Enchiridij* num. 19. putant hunc ornatum immoderatum, & insolentem, esse tantum peccatum veniale, ratione excessus pugnantis contra virtutem modestiae: non autem ratione scandalii, quia ex tali ornatu non magis causatur ruina proximi, quam ex pulchritudine naturali, quae omitti, & deponi nequit: igitur sicut ruina proximi spiritualis; oritur tantum per accidens ex illa pulchritudine, sic etiam ex illo ornatu superfluo, per accidens duntaxat sequitur. Ex quo concludunt aliqui mulierem ita superflue ornata, & potissimum nudantem pectus, etsi nolit eum deponere, posse nihilominus absolui in confessione; quod tamen ego nollem, siquidem mulieres ita superflue ornatae sunt infallibiliter in laqueum & ruinam multorum, praesertim vero cum ad hunc ornatus excessum nullum ius habeant, neque illis onus aliquod imponitur, si eisdem dicatur ad ruinam proximi praecauendam, eo vti non posse, sed solum eo, qui est eorum statui conueniens, Hucusque Duallius, sententiam Patris Alberti sequens.

3. Sed adhuc ego non audeo sententiam Caietani, Lessij, & aliorum, vbi supra nota improbabilitatis inurere, quam nouissime tuetur Trullench in *Decal.* tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 13. num. 21. vbi sic ait: Nec peccat mortaliter mulier sic ornata ut media vbera monstrat secundum Caietanum, verb. *Ornatus*. Si fiat secundum morem Patrie, & absque vlla intentione deprauata; qui addit: Verum tamen, vbi consuetus iam est, sine peccato videtur, & in remedium, ne peiora fiant, forte introductus: esset tamen peccatum mortale introducere huiusmodi morem, quia insolita magis mouent, & excitant. Ita ille.

4. Nota tamen, stando in sententia Patris Alberti in hac inueta pectoris femineae nuditate, dari posse leuitatem materiae, ut si qua mulier infra radicem colli pectus crassitie vnius tantum digiti aperiat; non putarim eam mortaliter delinquere. Ratio est; quia talis nuditas non videtur per se esse notabilis, quae ad libidinem notabiliter incitet; & huiusmodi ferè est ea, ut vulgo appellatur *Scollatura*, quae Mediolani ab aliquibus viurpari cepit, medicissime infra collum, coronae instar ambiens, ac patens; nihilominus à Confessariis, & à Concionatoribus aliisque Animarum Pastoribus, & Religiosis omnibus strenua opera danda est, ut huiusmodi quoque *Scollatura* penitus tollatur, quia alioqui contagio vanitatis paulatim serpit, & ab vno digito *Scollatura* ad duos, hinc ad tres, & ultra, donec pectoris notabilis nuditas cernatur facile proceditur, & periculum ingens est, ne de veniali *Scollatura*, in lethiferam nuditatem pedentim incidatur. Addit etiam huiusmodi *Scollaturam* posse per accidens notabilem euadere: nam si immodicus ornatus aliàs, nec dum notabiliter libidinem prouocabat, fieri potest, ut addita *Scollatura* iam notabiliter prouocet, atque ita *Scollatura* efficaciam ornatus immodici ad malum allicientis expleat, quanquam non est mortalis, nisi efficacia superaddita ex *Scollatura* & alio cultu immodico sit notabilis. Quamobrem, tantò magis, haec etiam *Scollatura* detestanda, tanquam culpae quoque mortiferae subinde occasio. Haec Albertus vbi supra.

5. Nota etiam, quod stando in opinione Caietani, & aliorum Doctorum, peccarent mortaliter mulieres, si incederent nudato pectore, vbi non adest mos sic incedendi; & ego testor quòd non adest Panormi, An adit Romae? Pater Albertus, & Pater Pallavicinus asserunt

Sup hoc ibidem §. Ex dictis.

Sup hoc ibidem §. Nota vero, & seq.

asserunt; mihi autem non est compertum: nam licet hic Romæ viderim aliquas mulieres incedentes nudato pectore, & mammillis, credo quod non obliuiscatur à maiori parte, quæ constituit moiem, & consuetudinem, vt ipsemet Pater Albertus me citato docet *cap. 4. num. 6.* Idem non audeam sententiam Caietani & aliorum hic Romæ dictis mulieribus applicare.

6. Notandum est etiam ornatu mulierum immoderatum esse illicitum, aliquando veid cum peccato veniali tantum, aliquando cum mortali; quod egregie declarant in casibus particularibus Lessius *de Inst. lib. 4. cap. 4. dub. 14. num. 110. cum seq.* Sed difficultas est, an excessus ornamentorum immoderatus in pretio sit peccatum lethale? Affirmat. Suarez, *de Charit. disp. 10. seq. 3. n. 10.* Filiucius, *tom. 2. tract. 30. c. 10. num. 121.* & alij. Sed seposita alia prauitate, esse tantum peccatum veniale docet Caietanus, Lessius, & ex illis Pater Albertus, *disp. 1. c. 4. n. 11.* & huic sententia ego adhareo.

7. Nota vero, quod quando ego dixi *in part. 2. tract. 15. resol. 30.* Fœminam non peccare in ornatu superfluo, intellexi de peccato mortali, non autem de veniali, vt ex alibi à me dictis, colligi poterat, licet aliquando etiam in ornatu superfluo adesse peccatum mortale existimo; proptet patet in Casibus appositis à Lessio loco cit. Et idem nouissime Rocaful. *in Decalog. præcept. 6. lib. 4. cap. 6. numer. 2. 56.* sic ait: Dubitabis an saltem peccet mortaliter vtendo vestibus pretiosis, & odoriferis? Respondeo non esse peccatum mortale, nisi hoc fiat causa incitandi ad libidinem, aut nisi adfit lex aliqua particularis prohibens hoc sub mortali. Ratio est, quia videtur esse magna inordinatio: non excusatur autem à veniali ob superfluum ornatum. Ita ille.

8. Nota, quod post hæc scripta inueni sententiam Patris Alberti docere etiam Petrum Marchant. *in Tribunali Sacrament. tom. 3. tract. 2. tit. 2. quest. incident. resol. 30. §. 1. regul. 1. fol. 30.* vnde in gratiam vti amicissimi verba Patris Marchant. hic apponam; sic itaque allerit: Quandocumque forma, vel figura vestimenti, siue ornatus obiectiuè, iuxta ordinariam hominum infirmitatem, est excitatiua in alio libidinis, & concupiscentiæ carnis, illis vestibus, vel ornamentis vti, est ex natura sua peccatum mortale. Ratio est, quia qui similibus vtitur, censetur dare causam peccati natura sua mortalis. Dixi (quando est excitatiua in alio libidinis, & concupiscentiæ carnis) in hoc enim consistit ratio pompæ Satanæ: tentat enim per illa Satanæ, & ad libidinem inducit. Tunc autem censetur excitatiua libidinis, quando nuditas aliqua magna apparet, vt est videre in illis, quæ pectus apertum gerunt, etiam mammillis ex parte discooperitis. Item quando, etsi non sit plena nuditas, apparentior tamen caro redditur delicatulo, & transparente lino: Vnde & in Isaia Theristra cum aliis vestibus damnantur; Theristra autem sunt transparentes, & persucidæ vestes, quæ non tam nuditatem tegunt, quam curiosius parere membra corporis faciunt. Denique huc referenda sunt, quæ siue ex positione, siue ex modo, libidinis alicuius speciem immittunt, vt de viris, qui ita strictas vestes gerunt; vt partes etiam verecundæ, si non discooperitæ, secundum tamen aliquam apparentiam pandantur, vt explicat Angelus *vers. ornatus, & c. n. 2.* Dixi (iuxta ordinariam hominum infirmitatem, id est, iuxta communem hominum sensum, communemque naturæ fragilis inclinationem, id est, vt excludamus singularem personæ tentatæ, vel afflictæ miseriam, quæ omnia sibi mala fingit, omnia interpretatur in malum, & propria tantum phantasia ruit: neque enim homines tenentur ab ordinariis abstinere propter ex-

traordinarias aliquorum phantasias. 2. Vt euitentur communes mundanorum excusationes, quibus dicunt, se malum non intendere, sed libertate sua vti; culpam autem eorum esse, qui turpibus se illaqueant imaginationibus, aut moribus prauis. Hæc sane excusationes in peccatis sunt: Quicumque enim libidinioso, ad libidinem excitante vellimmo, vel ornatum vtentes, se oculis videntium velut profituum, ostendiculum, quantum est ex se, ponunt; quod tantum communi Charitate auferre tenentur, sed etiam Christiana professione, & obligatione, quæ pompis Satanæ se abrenunciare professi sunt. Vnde fortè excusatio magis solida est: Quia dicunt, mulieres maritatas debere, vel posse vti ornatu quocumque, vt maritis suis placeant. Sed esto placere debeant aliquo ornatu an modestum Christianam fore sobrietatem excedente: an libidinosa? An ad libidinem excitante? Respondeo, igitur primò licere de factis mulieri Christianæ aliquo ornatu vti, qui a marito, aut conseruet, aut etiam alliciat, & hoc coram marito. Respondeo secundò, Non licere mulieri, aut viro in publico vti vestitu, vel ornamento libidinoso, vt sibi inuicem placeant. Ratio est. Quia indulgentia illa, qua permittitur aliquis leuis excessus, vt sibi inuicem placeant domestica est; & ad mutuas personas tantum refertur, illique diuites, velut terminis clauditur: Neque enim illis permittitur, vt alienis oculis obiecta impudicitie exponant, & suam libidinofam inclinationem mundo profituant. Addo, nec iuste, nec rationabiliter vnum posse velle, vt vxor alienis oculis placeat, vel alios affectus ad se alliciat; nec vxor id vno suo permittere potest: Honorabile (inquit Apostolus) conubium in omnibus, & thorus immaculatus. Quomodo honorabile, si ei omnis honesti limites excedere permittitur? Quomodo thorus immaculatus, cui non sufficit domestica libido, nisi etiam alios inficiat? Dixi in Regula notanter (est ex natura sua peccatum mortale.) Potest enim fieri veniale ex puritate materia, ignorantia, indeliberatione, vel aliqua circumstantia excusante, v. g. coactione mariti, de qua S. Augustinus ad Ecditiam supra: vbi excusat Ecditiam, si maritus ad indecentem illum compulset ornatum: Quod si (inquit) aliqua dum ex conditione cogereris, posses habere in superbo cultu cor humile. Et adfert exemplum de Hester. Adverte tamen semper, etsi mulier teneretur obedire marito ad gestandum habitu ornatu aliquem excessum vanitatis, & superbiæ, non posse tamen obedire ad gestandum habitum in publico ad lasciuam propocantem, quia siue ex se, siue ex obiecto, & circumstantia malum est; alterum autem tantum ex accidenti, vt statim dicemus. Et sententia hæc modo explicata, est omnium Auctorum: pertinet enim habitus libidinofus ad impudicitiam, quæ ad Galat. 4. excludit à regno Dei. Vnde etsi inueniantur aliqui Doctores cum S. Thoma 2. 2. *quest. 169. art. 2.* excusantes interdum fucos, & vanitates mellebiti ornatus à peccato mortali, quarens ob aliquam circumstantiam non videntur ita periculosa esse: nihilominus nullus libidinofus habitus vnum vnquam excusauit à peccato mortali. De ratione autem libidinofis, & inhonesti habitus penes Doctores iudicatum sit. Malo ego stare iudicio Scripturæ, Conciliorum, & Sanctorum Patrum, quam speculatiuis quibusdam considerationibus parietem linire abique respectamento. Vnum mihi certum est, & omnes concedunt: Quod quidquid inuentum est ad libidinem, illo non licet vti, & iuxta rationem inuentum grauioris peccatum esse mortale. Iudicet æquus rerum arbiter quid de vestimentis, quibus & nuditates præter rationem honesti apparent, vel quibus nescio

Quæ hic est supra Ref. 9. §. vt ad medium, sed lege eâ à principio, & alia eius prima annor.

quæ energica libidinis species ingeritur oculis spectantium, dicendum sit: etiam si enim ex intentione non fierent, cum ex obiecto rei, & infirmitate humana soleat istis libido moueri, iudicet, inquam, quomodo iste ornatus ab impudico possit separari, aut in iudicio Dei, & conscientie excusari: Et hæc omnia docet Marchant. *vbi supra*, quæ nimis, vt cor, plausibilia erunt nostro carissimo, & pio Patri Alberto.

9. Verum in Compendio Patris Layman edito Moguntia 1637. lib. 2. tract. 3. cap. 13. num. 11. Ita habetur: Mulier peccat mortaliter, si sciat aliquem lapsurum in mortale ob aspectum eius, & pulchritudinem luxu vestium; item si habitus eius sit torpis, & per se, ac directe ad libidinem prouocans; item si inducat morem nudo pectore incedendi, secus si sit modesta. Ita ibi, quod mihi placet.

RESOL. XII.

An femina Nobilis possit Choreas ducere, si timeat aliquem in particulari arrepturum occasionem peccandi? Ex p. 5. tr. 7. Ref. 25.

§. 1. **P**ro decisione huius casus adducam hic verba Hurtado de Mendoza in 2. 2. disp. 173. sect. 29. §. 319. *vbi sic ait*: Choreæ non sunt de se illicitæ: possunt enim honestissime duci etiam inter personas diuersorum sexuum, vt contingit in Principum anlis, & Nobilium domibus; *vbi* Principes feminæ, & honestæ matronæ choreas ducunt, quin iuste possit eas aliquis damnare peccari. Vnde quando ipse honesto motu pedes referunt ad numeros, si timeant aliquem vage & confusè accepturum occasionem ruinæ, non tenentur abstinere ab illa actione quia ille timor est communis infinitis rebus, à quibus non propterea tenemur abstinere; nihil enim est, quo non abutatur hominum prauitas. Si verò aliqua femina pudenter timet aditare aliquem in particulari accepturum occasionem ruinæ, distinguendum est, si non potest, nisi incommodè abstinere à chorea, non tenetur abstinere. e. g. si femina prouocetur à viro nobili, qui in iniuriam referret, nisi femina prodeat; & aditantes habebunt occasionem malæ suspitionis, si verò commodè potest, tenetur abstinere, si alius peccat ex passione: si autem ex malitia, & potest sine aliquo incommodo id vitare, tenetur; at verò non tenetur se priuare oblectatione illa honesta, & communi aliis feminis propter alius malitiam, aliquando verò tenetur propter passionem. Malitia autem colligitur ex diuturnitate, passio enim non multum durat, sed ardet subito occasione aliqua de repente fomitem suggerente. Ita ille, & ego.

RESOL. XIII.

An sit licitum feminis uti vestibus virorum? Et quid è contra? Ex part. 5. tract. 7. Ref. 32.

§. 1. **A**d hunc casum ita respondet Syluius in 2. 2. D. Thom. quest. 169. artic. 2. ad 3. *vbi sic ait*. Aduerte de se vitiosum esse, quòd mulier vtatur veste virili, aut è conuerso, partim quia per se indecens est quòd mulier mentiatur se virum, aut quòd vir mentiatur se mulierem: partim, quia talis commutatio est incentiuum concupiscentiæ, & præstat occasionem oculis libidinibus. Vide Ulem. Alexand. lib. 3. paragog. cap. 3. Non tamen ita est de se vitiosum, quasi sit per se, seu natura sua malum, sicut mendacium, fornicatio, & alia huiusmodi, sed quia

est de numero earum actionum, quæ absolute consideratæ deformitatem, seu inordinationem quamdam important, ac nihilominus circumstantiis quibusdam aduenientibus bonæ efficiuntur, de quarum numero S. Thom. quodl. 9. art. 15. dicit esse habere plures præbendas. Est ergo de se vitiosum, quia speciem mali habet, ac nisi per bonam aliquam circumstantiam iustificetur veri nominis, peccatum est. Hinc est quòd D. Thom. *presenti articulo*, scribit illam vestium sexui propriarum mutationem posse aliquando fieri absque peccato, veluti propter necessitatem, vel causa se occultandi ab hostibus, vel propter defectum alterius vestimenti, vel propter aliquid aliud huiusmodi. Si autem absque simili causa fiat solùm ex leuitate, & absit tam scandalum, quàm intentio periculùmque libidinis, peccatum erit veniale, mortale verò si sit intentio, vel periculum lasciuie, aut alioquin notabile scandalum. Hæc Syluius.

RESOL. XIV.

An sit licitum in diebus festis occupare puellas in faciendis Recamaturis?

Ex quo deducitur, an pictura sit opus seruale? Ex p. 6. tr. 6. & Misc. 1. Ref. 15.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Armilla *verb. festum*, num. 21. Azorius *part. 2. lib. 1. c. 27. q. 6.* & nouissimè Author *Casuum conscientie Bononiæ discusso*rum anno 1635. mense Martio, *casu 2.* *vbi sic habetur*. Valde probabile est Casum non peccare occupando suas puellas diebus festiuis in faciendis Recamaturis, vt artem addiscant: tum quia eas occupat in re quæ non est ita seruilis, vt sit omnino seruorum propria; sed est, quamuis mechanica, ita tamen nobilis, vt à qualibet libera, & ingenua persona absque seruitutis nota exerceri possit, & de facto multæ sunt nobiles femine, quæ huiusmodi arte delectantur, eamque sæpissimè frequentant, cum sit ars persimilis arti pingendi, quæ à pluribus non vulgaribus Doctoribus æstimatur ars liberalis, cum pingere nihil aliud sit quàm lineas ducere, colores apponere, ac dispositis artificiose coloribus figuras inducere, quæ hominem etiam liberum ac nobilem non dedecent. Tum quia non minus personæ in pingendo cum acu, quàm studiosi literarum in studendo quadam animi voluptate capiuntur, ac detinentur, quòd signum est artem istam, si non est omnino liberalis, certè ad liberalem valde accedere, quippè quæ ad animum recreandum instituta sit liberòque animo non indigna, vt est pictura, neque enim implicare videtur aliquibus idem opus esse seruile & non seruile variatis circumstantiis, vt de pictura refert Bonacina. Tum denique quia non minus licitum videtur diebus festis pingere acu quam penicillo: sed hoc à pluribus Doctoribus conceditur artis præsertim discendæ, temporis fallendi, & animi recreandi gratia. Ergo, &c.

2. Sed an hæc opinio sit probabilis remitto iudicio aliorum. Quòd verò argumentum à pictura ad Recamaturam possit procedere, patet apud Azorium *vbi supra*, & Castum Palaum *tom. 2. tract. 9. punct. 6. num. 6.* licet ipse *ibi* sentiat picturam esse opus seruile. Quòd verò excusentur puellæ laborantes in diebus festis ad vitandam otiositatem, tenent Villalobos, Ioannes de la Cruz, Emmanuel Sà, quos ego citauit in 3. part. tract. 5. *resol. 8.* quibus adde Marchantium in *Resol. Doctor. super Decalogum cap. 3. q. 2.* Syluestrum *verb. Dominica quest. 5. conclus. 4.* & Ghilinum in *summ. ver. Festum n. 2. littera. 1.* licet Sanchez

Sup. hoc lege Resoluciones postas in vlt. not. huius Ref.

Pro pictura inf. in Ref. 20 §. 1. ad medium.

Quæ nunc hanc sequetur, in §. Notandum est etiam hic